

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA

vuosille 2023-2026

Johdanto

Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä ([523/2015](#)) kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen. Lain mukaan ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Ehkäisevä päihdetyö perustuu yhteistyöhön, päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyvin käytäntöihin. Kysynnän vähentämisen rinnalle on nostettu saatavuuden rajoittaminen muun muassa yhteistyössä paikallisten elinkeinotoimijoiden kanssa.

Valtakunnallinen ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma ([Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2015:19](#)) tukee ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain toimeenpanoa. Tavoitteena on tehostaa työtä kuudelle painopisteelle asetettujen tavoitteiden ja kehittämiskohteiden avulla:

- 1) Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa.
- 2) Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveystieteiden tueksi.
- 3) Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa.
- 4) Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä.
- 5) Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä.
- 6) Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) johtaa ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kehittää ja ohjaa ehkäisevää päihdetyötä valtakunnallisesti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä ja tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä. Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Ehkäisevän päihdetyön moniammatillisen toimielimen tehtävät:

- 1) Huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) Huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) Lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) Esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;
- 5) Huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain ([1102/2017](#)) ja tupakkalain ([549/2016](#)) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Kunnan ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä terveydenhuoltolain ([1326/2010](#)) 11 ja 12 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä

Alkoholi

- Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100 %:n alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20–64-vuotiaista alle 10 prosenttia (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16-vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 prosenttia (THL, eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD).

Tupakka- ja muut nikotiinituotteet

- Alle kahdeksan prosenttia 20–64-vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely).

Huumausaineet

- Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69-vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia (THL, Huumeekysely).

Rahapelaaminen

- Niiden 15–74-vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely).
- Viikoittain rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia (THL, Kouluterveyskysely).

Ehkäisevä päihdetyö kunnissa

Kunnissa on nimetty lain velvoittamat ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavat toimielimet. Maskussa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaa hyvinvointilautakunta, Nousiaisissa kasvatus- ja sivistyslautakunta ja Mynämäellä kasvatus- ja sivistyslautakunnan alainen hyvinvointijaosto. Lisäksi kunnissa toimii ehkäisevän päihdetyön moniammatilliset työryhmät. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on osa kuntien laatimaa hyvinvointisuunnitelmaa.

Tavoitteet ja arviointi

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin edistämistä ja kunnissa edistetään kansallisten tavoitteiden toteutumista. Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain ja toimintaohjelman painopisteiden huomioiminen paikallisessa toiminnassa. Ehkäisevän päihdetyön kohteena ovat kaikenikäiset kuntalaiset; lapsiperheet, nuoret, työikäiset, ikäihmiset ja kuntatyöntekijät.

- Ehkäisevän päihdetyön johtaminen, monialainen yhteistyö ja suunnittelu toteutuvat lain säännösten mukaisesti. Toiminnan arviointi: EPT-moniammatillisten työryhmien toiminta.
- Edistetään kuntalaisten tietoisuutta päihteiden ja rahapelaamisen haitoista. Toiminnan arviointi: Toteutuneet kampanjat ja aktiivinen tiedotus.
- Alkoholin, tupakan ja huumausaineiden käyttöön sekä rahapelaamisen ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen. Toiminnan arviointi: Toteutuneet kampanjat sekä aktiivinen tiedotus ja neuvonta.
- Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laissa määriteltyjen ikärajojen ja päihtyneille anniskelun noudattamiseksi toteutuu. Toiminnan arviointi: Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen.
- Kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuus lisääntyy, asuinympäristön viihtyisyys ja turvallisuus paranevat. Toiminnan arviointi: Päihdetilannekyselyn ja kouluterveyskyselyn toteutuminen.
- Lisätä päihdehaittojen ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan kaikilla hallintoaloilla. Toiminnan arviointi: koulutusten, tiedotuksen ja ammatillisten verkostojen saatavuus.

Kuntien ehkäisevän päihdetyön moniammatillisilla työryhmillä on omat vuosikellot tai toimenpidesuunnitelma, joissa on kuvattu konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja mahdolliset mittarit.

Yhteistyökumppanit

Ehkäisevässä päihdetyössä kuntien yhteistyökumppaneina toimivat Varsinais-Suomen hyvinvointialue, oppilaitokset, seurakunnat, järjestöt sekä paikalliset yritykset ja muut toimijat.

Kuntayhteistyö vuosille 2023-2026

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on osa kuntien hyvinvointisuunnitelmaa. Suunnitelmien tulevaisuuden näkymä on yhtäläinen, jossa kunnan ennaltaehkäisevä, asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia edistävä rooli korostuu entisestään hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä. Naapurikuntien on välttämätöntä tehdä keskenään tiivistä, hyvähenkistä yhteistyötä pystyäkseen reagoimaan tehokkaasti ajankohtaisiin ilmiöihin.

- Yhteistyö [Ankkuritoiminnan](#) kanssa. Vastuukunta: Mynämäki
- [Pakka-toimintamallin](#) käyttöönotto. Vastuukunta: Nousiainen
- [Päihde- ja pelikasvatus oppilaitoksissa](#) -oppaan jalkauttaminen kouluihin. Vastuukunta: Masku
- Valtakunnallisten teemaviikkojen hyödyntäminen kaikille ikäryhmille; teemaviikot, materiaalit ja hankkeet.